

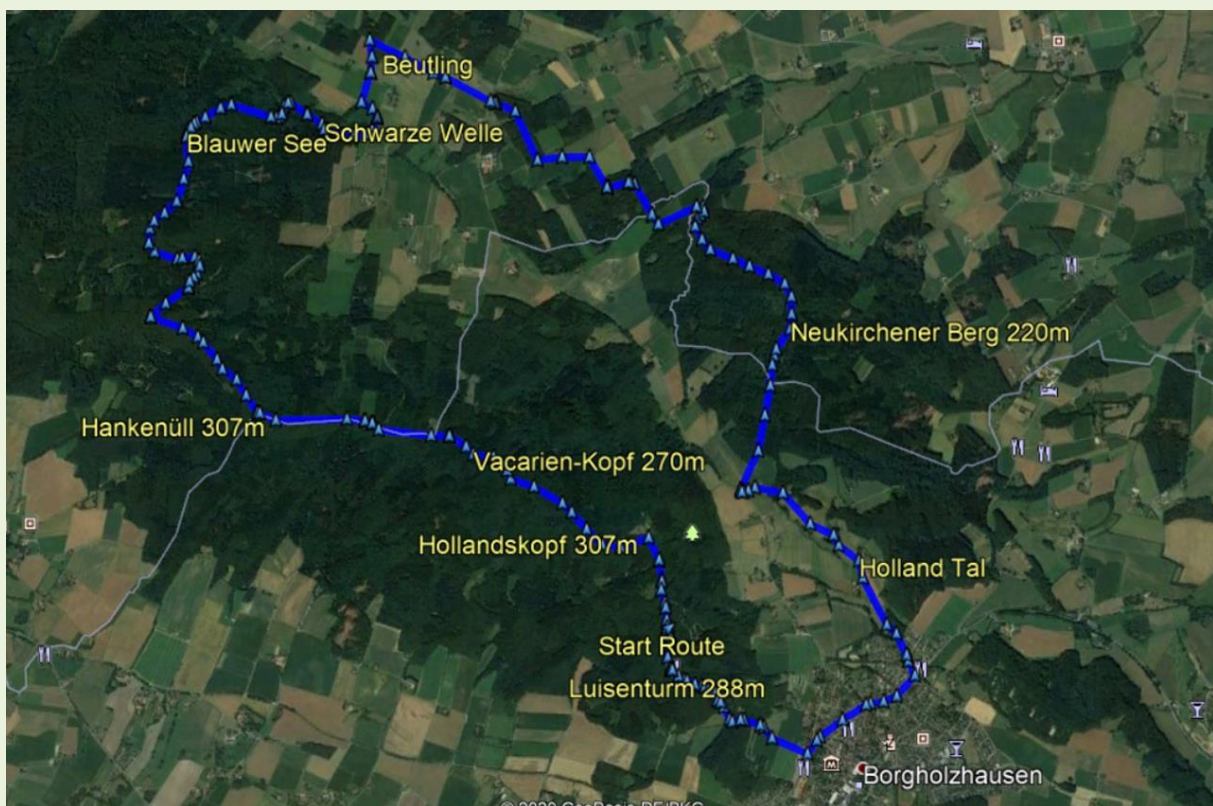
Borgholzhausen

**Johannissegge – Hollandkopf – Vicarien Kopf – Hankenüll – Blauer See –
Schwarze Welle – Puskental – Neukirchener Berg – Holland Tal –
Borgholzhausen – Luisenturm – Johannissegge**

******* - 17 Km - 623 Hm - 5:00 uur**

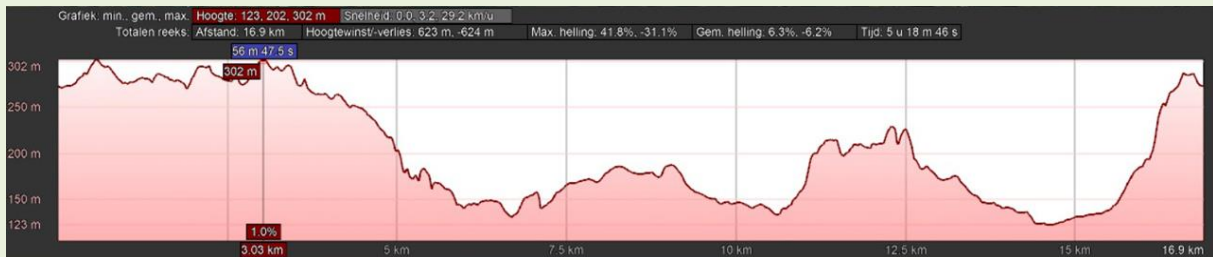
Deze rondwandeling bij Borgholzhausen bevat én kilometers én hoogtemeters. Een route voor wandelaars die graag lekker doorstappen maar toch ook wel iets leuks willen zien. Prima beloopbare wegen en paden, duidelijke routemarkeringen en dan gaat het ook nog eens langs veel verrassende bezienswaardigheden en over een smalle bergrug met soms mooie uitzichten.

Het venijn van deze tocht zit in de staart. We starten op grote hoogte en moeten op het einde, met al 16 kilometers in de benen, nog eens een pittige helling omhoog. Daar worden we wel weer voor beloond met een heerlijk uitzicht vanaf de uitzichtoren Luisenturm waar tevens een terrasje op ons wacht om de wandeldag mee af te sluiten.

(Het noordelijkste deel van de route heeft een overlap met onze rondwandeling vanuit Wellingholzhausen).

Het startpunt ligt bij Borgholzhausen, in de buurt van het stadje Dissen am Teutoburgerwald tussen Osnabrück en Bielefeld. Vanuit Nederland nemen we de A30 naar Osnabrück en daarna bij afslag 19 de A33 richting Bielefeld. Bij afslag 15 verlaten we de Autobahn, daar wordt Borgholzhausen al aangegeven.

We rijden het dorp door tot we links de K25, de Wellingholzhaus Strasse, in kunnen slaan. Dan is het nog een klein stukje tot we weer links de Peter Eggermont Strasse in kunnen. Vooraan bij deze afslag staat de Wanderparkplatz Johannisegge linksaf aangegeven.

Nu volgt een prachtige weg omhoog (270m) naar de Johannisegge en Luisenturm, een weg die zelfs haarspeldbochten bevat! Boven aangekomen moeten we nog eens linksaf een smal asfaltweggetje volgen om even later de Wanderparkplatz op te rijden. (We zijn nu op korte afstand van de Luisenturm met daarbij een terras, vanaf hier alleen lopend te bereiken. Deze doen we op de terugweg aan.)

Navigatie: Peter Eggermont Strasse, 33829 Borgholzhausen.

In de inleiding schreef ik al dat deze rondwandeling goed gemarkeerd is, en dat begint al bij deze parkeerplaats. Zodra we de wandelschoenen hebben aangetrokken en de rugzakken op hun plaats zitten, starten we door de 'H' van de Hermannsweg te gaan volgen.

Deze wandeling start met een gedeelte van de lange afstand wandelroute Hermannsweg, gaat daarna verder op de Ahornweg, en brengt ons terug naar Borgholzhausen via de 'Schau ins Land Weg X25'. Vanuit het stadje gaan we dan via de Hermannsweg weer omhoog naar het startpunt. Zo kunnen we ons achtereenvolgens richten op de 'H', daarna op het witte Ahornblad op een zwarte achtergrond, en uiteindelijk volgen we de 'X'. (soms aangevuld met het cijfer 25 als er verwarring met andere routes kan ontstaan.)

De Hermannsweg gaan we eerst oppakken in de richting van de Noller Schlucht. Dat betekent dat we het asfaltweggetje waar we vandaan zijn gekomen tot aan de splitsing terug moeten lopen. Op deze splitsing gaan

we links/rechtdoor de berg verder omhoog tot we voor de windmolen komen te staan. Daarmee staan we tevens op het eerste topje van vandaag, de 307m hoge Hollandskopf. Voor het hek wordt de 'H' haaks linksaf het bos in aangegeven.

We gaan nu het bos in en dalen een beetje over een prachtig breed wandelpad. 400m verder is er een splitsing naar rechts met een wegwijzer, dit is paalpunt 'Hollandskopf 275m'. We gaan er rechtdoor verder richting de Noller Schlucht. Daarna gaat het heerlijk op en neer door het dichte bos en negeren we de zijwegen en paden.

Bij de volgende kruising met een wegwijzer steken we recht over en beginnen aan de pittige klim naar de Vicarien Kopf. Eenmaal op het hoogste punt op 270m staat links een schuilhut langs de Hermannsweg. De Sauplatz genoemd.

Ook al lopen we nog maar kort, we hebben wel een lange autorit achter de rug en besluiten dat we hier eerst maar een kop koffie gaan drinken, wetende dat we voorlopig geen schuilhutten meer tegen gaan komen tot aan de Blauwe See. Ook andere wandelaars pauzeren op dit hoogste punt, keurig op afstand in deze Corona tijd mei 2020.

Altijd heerlijk koffie en een broodje in een mooie natuurlijke omgeving. Onze thermosfles houdt het water goed heet, en daarbij hebben we een bakje in de rugzak met zakjes instant koffie, suiker, koffiemelk, enkele theesoorten en soep naar keuze. In combinatie met het hete water kunnen we elke situatie aan: Koffietijd, theetijd of lunch. En de zakjes wegen zo weinig dat het geen bezwaar is om een assortiment in de rugzak te hebben.

Als we de route weer oppakken gaat het weer licht dalen en lopen we daarna op een knooppunt van bredere bospaden af. Op de splitsing slaan we rechtsaf en enkele meters verder op het brede pad weer linksaf. Ook weer slechts een kort stukje tot aan een slagboom.

Hier voor deze slagboom is er naar rechts een schitterend uitzicht over het Teutoburgerwald naar het noorden met op de voorgrond de heuvels rond het Puskental waar we later doorheen gaan trekken. We slaan hier linksaf naar het smalle paadje waar ook de 'Hermannsweg' weer staat aangegeven.

Al na enkele meters is er een bijzondere ondergroei onder de bomen, en in het juiste seizoen hoef je dit niet eens te zien maar ruik je het gelijk al. Bärlauch! In het Nederlands daslook of wilde knoflook genoemd. Als de witte bloemetjes bloeien ruikt het op de hele berghelling zeer sterk naar ui/knoflook. We komen dit heel veel tegen vanaf 200m hoogte in het Teutoburgerwald tussen Rheine en Bielefeld.

In het volgende deel van de wandeling komen we regelmatig langs oude grenspalen. Aan de ene zijde staat een 'P', aan de andere kant de 'H'. Dit is de oude grens tussen Preussen en Hannover.

De Hermannsweg loopt nu over de steeds smaller wordende bergrug, een erg mooi kronkelend wandelpad boven over de berg door dicht bos met in de zomer veel schaduw tijdens de klim. Het wordt daarna weer wat breder maar dan gaat het ook steiler omhoog.

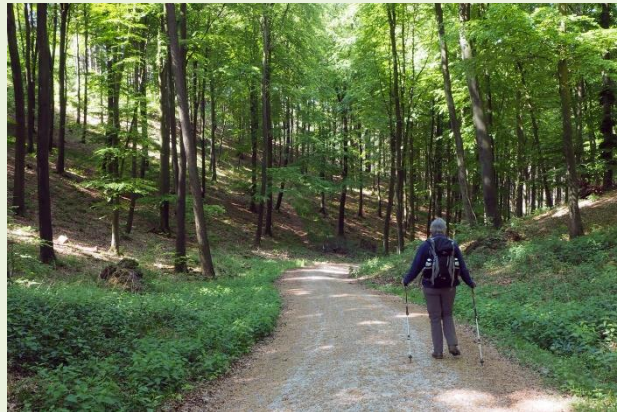

Heel geleidelijk stijgen we weer tot we op het hoogste topje van deze rondwandeling aankomen. De Hankenüll met zijn 307 meter is bereikt! Op deze top stond vroeger een steen met een bordje en een houten bordje erboven met de naam Hankenüll. Het bordje is verdwenen, maar de steen staat er nog wel naast weer een grenspaal. Van enig uitzicht vanaf de bergtop is helaas geen sprake, ook hier is het dicht bebost.

Over de bergtop heen gaat het pad verder en versmalt dan weer een tijdje. Als het dan weer breder wordt gaan we er niet echt op vooruit, daar is het een Forstweg met soms diepe moddersporen van tractorbanden. En bij andere bezoeken zoals vandaag is het weer netjes gemaakt. Elke keer een verrassing...

Het is een langer deel door het bos met een enkel uitzichtpunt zonder zijwegen. We blijven dan ook doorstappen tot we afdalen naar het zadel tussen de Hankenüll en de Steinegge. Deze Sattel wordt Ascher Egge genoemd, een kruising op 264m hoogte met daarbij weer een handwijzer.

Nu gaan we de Hermannsweg definitief verlaten door hier rechtsaf te slaan, en het brede soms halfverharde pad omlaag te kiezen. Bij de volgende splitsing houden we links/rechtdoor aan en dalen verder door een prachtig bos met links en rechts steeds hoger wordende berghellingen. Het pad komt uit op een T-splitsing met weer een slagboom.

Op de splitsing rechtsaf slaand hebben we duidelijk het steilste gedeelte van de afdaling gehad, maar nog altijd verliezen we aan hoogte.

Bij de volgende splitsing met een wegwijk komt de Ahornweg er van links bij, gemarkeerd als wit Ahornblad op een zwarte achtergrond. Wij gaan er rechtdoor, nu gelijk op met de Ahorn markeringen op weg naar de Blauer See waarbij we de volgende weg naar rechts negeren.

Het is dan nog maar een kort eindje voor we bij de Blauwe See aankomen. Deze ligt onder in dit mooie dal rechts van het pad, een beetje verscholen tussen het groen. De benaming 'See' lijkt een beetje groots voor deze kleine plas. De Ahorn gaat daar rechtsaf naar het water toe waar enkele bankjes in het bos hoog boven het water staan.

Vanaf de 'See' lopen we door het bos naar de schuilhut die verderop zichtbaar is met rechts daarvan een handwijzer. Bij de handwijzer houden we rechts aan richting de steile berghelling, steken een greppeltje over, en volgen het paadje naar links in de richting van de Schwarze Welle.

Na enkele meters staan we weer op een brede Forstweg en gaan er rechtsaf, weer de Ahorn markeringen aanhoudend. Het gaat weer geleidelijk omhoog. Dan buigt het naar rechts, en daarna een scherpere bocht naar links, en dalen we weer tot aan een splitsing.

Op de splitsing slaan we linksaf en gelijk daarna weer rechtsaf een smal paadje in bij een wirwar van routewijzers en markeringen. Dit daalt af in het Hasetal, en even later steken we via een houten vlonderbrug de Hase over.

Aan de overzijde gaan we op de splitsing rechtsaf en volgen de kronkelende loop van dit fraaie riviertje door een prachtig stukje natuur. De berghellingen aan beide zijden worden steeds steiler, en links is er dan nog een indrukwekkende inham in de berghelling. Een oude steengroeve.

Verderop verlaten we het brede bospad en gaan er rechtsaf het smallere paadje in waar de Ahorn is aangegeven. Weer een simpele brug over en dan naar links draaiend waar we de opvallende Schutzhütte bij de Schwarze Welle al zien staan.

Iets hoger op de berghelling heeft de rivier de Hase zijn oorsprong, maar in de zomermaanden geeft de Hase bron weinig tot geen water. De Schwarze Welle waar we nu voor staan is een 'Natur Denkmal', een bron waar het water omhoog komt en de Hase van water voorziet. Vanaf hier is de Hase een echte rivier.

Op meerder van onze rondwandelingen is dit onze lunchplek, heerlijk onder in het dal bij het water met mooie rust- en picknickbankjes, en bij slecht weer kunnen we gebruikmaken van de bijzonder vormgegeven kleurige schuilhut. We zijn er deze keer kort na de eerste golf van de Corona crises, we mogen voor het eerst de

grens weer over, en het is er nu veel drukker dan anders met wandelaars die er een broodje en sommige zelfs een Bratwürst nuttigen. Maar iedereen houdt keurig afstand tijdens het eten.

We verlaten het leuke dalletje door terug te gaan naar het bredere bospad dat we eerder hebben verlaten. Als we tussen de Hütte en de bron staan met de bron rechts, dan linksaf om de schuilhut heen. Daar via een vlonderbrug een greppel oversteken en op het brede bospad rechtsaf. Hier pakken we de Ahornweg weer op via wat dadelijk een karrenspoor wordt en omhoog loopt.

Gelijk na de bocht naar links zijn we op hoogte en zijn er links meer kleine oude steengroeven in het bos, en rechts achter de bomen krijgen we een prachtig uitzicht. Daar beneden ligt het Puskental. Even later komen we het bos uit en staan op een asfaltweggetje. Het gaat er linksaf door een werkelijk schitterende golvende omgeving rond dit Puskental.

Als de weg een haakse bocht naar rechts maakt bij een informatiebord over de omgeving van het Puskenntal, moeten we deze naar rechts aanhouden. (We kennen deze omgeving een klein beetje en weten dat als we eerst nog via het onverharde pad rechtdoor lopen tot voorbij een bosje, dat daar nog een erg mooi uitzichtpunt te vinden is. Soms lopen we dit nog even op en neer).

Het weggetje gaat weer richting een bos, maar voor we daar zijn is er links nog een heerlijk vergezicht en achter ons kunnen we de hoge windmolen zien staan op de Hollandskopf. Niet ver van waar onze wagen staat.

Eenmaal in het bos is er rechts een zandweg met daarbij een handwijzer waarop de Ahorn naar rechts wordt aangegeven, daar gaan we rechtsaf en beginnen weldra weer te klimmen. Eerst nog even een stukje bos, daarna links weer een bijzonder uitzicht. Daar links op de bergtop, de Beutling, staat een hoge uitkijktoren. Onze rondwandeling vanuit Wellingholzhausen gaat langs deze toren.

Verderop, vlak voor een boerderij, verlaten we de Ahornweg die er linksaf gaat naar de Beutling Turm. (Wie het leuk vindt kan daar naar toe gaan en later hier terugkeren). Wij gaan de X25 aanhouden door er rechtdoor te gaan en lopen daarmee het erf van de boerderij op.

Hier geldt het recht van overpad, in Duitsland heel gewoon. We lopen langs de schuren en het woonhuis en daarna rechtdoor over de lange oprijlaan met links nog eens een prachtig landschap tot we een asfaltweg bereiken met aan de overzijde weer bos.

Hier steken we de weg over, schuin naar rechts, om daar een paadje het bos in te zoeken. In sommige seizoenen is deze niet altijd erg duidelijk, maar eenmaal op het bospad wordt het na enkele meters veel beter en zien we op de bomen ook de X25 markeringen weer aangegeven.

Waar het pad breder wordt gaat het omhoog en even later staan we opnieuw voor een asfaltweggetje. De X markering op een boom aan de overzijde is soms nauwelijks te zien, maar we moeten het asfalt een stukje naar rechts volgen.

Waar het bos links plaats maakt voor een brede strook groen grasland, moeten we weer linksaf langs de bosrand en daarna weer het bos in. Gelijk links langs de bosrand wordt soms als stortplaats voor landbouwafval gebruikt, 10m verder doorlopen en dan pas linksaf is een veel beter onderhouden paadje om de rommelplaats heen. Vooraan in het bos zijn de X25 markeringen weer duidelijk zichtbaar.

Enkele vage zijwegen kunnen we negeren, we blijven rechtdoor gaan over het smaller wordend pad tot we in een diepe kloof met een leuk watertje afdalen. Via een houten brug steken we deze over en klimmen aan de overzijde weer omhoog.

Even later verlaten we het bos via nog een kleine primitieve brug en staan dan aan de bosrand op een karrenspoor met een fraai uitzicht over akkers en grasland. Op dit pad slaan we linksaf en kunnen terwijl we licht dalen genieten van de mooie omgeving.

Als het pad daarna naar rechts buigt zien we verderop rechts in de bosrand een jachthut staan. Een Hochsitz. Aan het einde van het eerste akker moeten we haaks rechtsaf naar deze jachthut aan de bosrand toe. Daar staat ook weer een paal met een X25 markering. Voor deze Hochsitz langs gaat het linksaf, langs de bosrand, en daarna rechtdoor weer het bos in.

Eenmaal in het bos komen we daarna bij een T-splitsing met een holle bosweg. De X gaat er linksaf en we volgen deze markeringen dieper het bos in.

Op deze weg blijven we tot we zien dat we verderop bij een bosrand met wat gebouwen uit zullen gaan komen en de weg weer gaat splitsen. Een 100m vóór deze splitsing gaat de X25 via een smal paadje rechts het bos in. Let hier goed op de X markeringen, dit smalle paadje naar rechts is gemakkelijk over het hoofd te zien.

Het pad wordt een karrenspoor en nadat we nog eens een Forstweg recht oversteken weer een smal wandelpad. Deze blijven we volgen tot we opnieuw bij een smalle houten brug over een watertje komen en deze oversteken.

Na deze brug buigt het naar rechts en is er weer een strook open landschap. We volgen het pad langs de afrastering tussen twee weilanden door tot we aan de overzijde bij de bosrand weer een zandweg bereiken. Daar staat weer een Hochsitz.

Open veld, en dat betekent natuurlijk weer mooi uitzicht als we op de zandweg linksaf slaan. Hier negeren we de zijwegen naar rechts en blijven doorstappen tot het iets naar rechts en links buigt en we weer het bos in gaan.

Eenmaal in het bos volgt een Y-splitsing, maar daar moeten we niet aan toe lopen. Net daarvoor staat links in de bosrand een informatiepaneel en gaat er een smal pad rechts de berghelling op waarbij de X25 op een boom is aangegeven. Hier slaan we rechtsaf.

Dit paadje is eigenlijk een kleine afkorting, want na enkele meters staan we weer op een brede Forstweg die vanaf de splitsing voorheen in het bos omhoog loopt. Wij gaan ook omhoog, rechtsaf.

Na een kort stukje lopen zien we links een enorme muur met gaten erin. We blijven staan om dit eens goed te bekijken en speculeren over wat het zou kunnen zijn geweest. Als we weer verder lopen hebben we nog steeds geen flauw idee waar dit bouwwerk voor kan hebben gediend.

Deze bosweg zal ons helemaal over de 220m hoge Neukirchener Berg brengen, een lange geleidelijke klim waarbij we de enkele zijwegen negeren. We lopen daarbij alleen maar door dichte bossen, mooie uitzichtpunten ontbreken in dit gedeelte. Eenmaal op hoogte wordt de weg vlakker, daarna zijn er links en rechts enkele watertjes te zien. Dit zijn een viertal bronnen op de bergtop. Net voorbij het hoogste puntje van de Neukirchener Berg komen we bij een splitsing met een weg naar links waarop we rechtdoor gaan.

Enkele meters na deze splitsing staan rechts twee informatiepanelen met als onderwerp de Bergbau in Borgholzhausen en uitleg over de historische grensstenen die we tijdens onze tochten in het Teutoburgerwald vaak tegenkomen.

Daarna blijven we rechtdoor aanhouden, geleidelijk afdalend, tot we het bos verlaten bij een akker met rechts in de bosrand een slagboom. Hier zien we dan weer wél hoe mooi deze omgeving is. We blijven het nu golvende pad langs de bosrand aflopen tot aan een woning met daarvoor een asfaltweg.

Op deze weg gaan we linksaf en na de woning gelijk weer links waarmee we de hoofdweg al weer verlaten. Dit asfaltweggetje gaan we nu alsmaar aanhouden tot aan Borgholzhausen en het blijft ook de X25 route. We kunnen de enkele zijwegen dus blijven negeren.

De weg buigt gelijk weer naar rechts, waarna we tussen twee vijvers door lopen. Deels verscholen achter struiken. Dan buigt de weg verder naar rechts voor een prachtig oud Fachwerkhaus langs.

Vanaf nu is het gedaan met de bossen en kunnen we de hele weg tot aan Borgholzhausen genieten van fraaie vergezichten in het Holland Tal waar we doorheen trekken. Rechts hebben we daarbij in de verte steeds weer de hoge windmolen in zicht waar we uiteindelijk weer naar toe moeten klimmen vanuit Borgholzhausen.

Hier en daar gaat het nog leuk op en neer, waardoor het uitzicht telkens weer anders en steeds weer verrassend is. Een erg mooi stukje Teutoburgerwald, zeker vandaag nu overal het koolzaad in bloei staat bij een overwegend stralend blauwe hemel.

(We hebben hier ook al eens in de winter met een flink pak sneeuw gelopen, ook dan is het echt genieten in dit dal. Een aanrader!

Als we dadelijk weer een stukje bos in gaan lopen weten we dat we bijna in Borgholzhausen zijn aangekomen. Onderweg zijn hier nergens bankjes en we willen toch nog wel even pauzeren en van van het uitzicht op de gele velden genieten, dus zoeken we ons een plekje in de berm om de in de rugzakken meegebrachte peren te eten en wat water te drinken. Gewoon maar langs de kant van de weg in het zonnetje zitten kan hier prima, we hebben nog geen enkele auto langs zien komen.

Al snel kunnen we dan in de nieuwbouwwijk rechts over het voetpad de weg vervolgen, we zitten dan nog steeds op de X25. Bij de volgende kruising ligt een ruime kinderspeelplaats. Daar houden we rechtdoor (iets rechts en weer links) aan tot we bij de hoofdweg door Borgholzhausen staan.

De X25 steekt hier recht over om daarna naar het centrum van het dorp door te gaan voor wie dat leuk vindt. Wij verlaten de X25 en slaan op de hoofdweg rechtsaf om deze weg helemaal door Borgholzhausen heen te volgen. Er ligt een brede stoep zodat we dit zonder overlast van het verkeer kunnen doen.

Pas als we het stadje weer verlaten bij de laatste bebouwing rechts, gaan we de hoofdweg verlaten. Dat is tegenover een benzinestation, een autobedrijf en een grote supermarkt.

Daar gaat er net voor we langs een open veld rechts zouden gaan lopen, een asfaltweggetje rechtsaf. Deze weg heet Am Hardenberg. Op dezelfde paal met het straatnaambord staat de Luisenturm aangegeven met daar onder weer een sticker met de bekende 'H'. We zijn weer op de Hermannsweg!

Het is maar een kort stukje asfalt, daarna gaat het rechtdoor als graslaan de berghelling op. Een zware klim zo aan het einde van de wandeldag.

Bovenaan de akker gaan we het bos in, rechts is dan nog een bijzonder mooie plekje met een bankje, tot we bij een splitsing voor een weiland komen waarop de 'H' rechtsaf staat aangegeven. Deze blijven we volgen naar rechts en klimmen al snel weer verder het bos in.

Bij de volgende splitsing met een wegwijzer gaat het weer rechts, en daarna komen we bij een kruising waarop we rechtdoor oversteken. En weer klimmen we verder, daarna links aanhoudend, door nu een zeer fraai stuk bos de berghelling op.

Zodra we boven zijn aangekomen staan we als vanuit het niets ineens voor de Luisenturm. Even wordt er nog overlegd of we met onze nu zwaar geworden benen deze klim nog moeten doen, maar heel lang hoeven we daar niet over na te denken. Bovenop de toren is het klimleed ook snel weer vergeten, dit uitzicht hadden we niet graag willen missen.

Aan de voet van de toren staat links een schuilhut en nog een gebouw. Dat is een Gaststätte met een klein terras waar verschillende wandelaars zijn neergestreken. Ver uit elkaar. Het is het eerste weer geopende terras die we zien sinds het vanwege de Corona maatregelen weer

mag. Wij voelen ons er nog niet senang bij en vervolgen op het pad tussen het restaurant en de schuilhut door.

Vanaf deze uitzichttoren is het nog slechts een kort stukje via de Hermannsweg tot we bij de parkeerplaats aankomen. De wandeluitrusting gaat weer in de kofferbak, daarna mogen we het leuke weggetje de berg af weer op gaan zoeken. Het was eindelijk weer eens heerlijke wandeldag na de lange periode waarbij we de grens niet over mochten.

De routes zijn zo nauwkeurig mogelijk opgetekend. Ik ben niet verantwoordelijk voor wijzigingen ter plaatse en/of (type-)fouten in de omschrijvingen. NEEM ALTIJD EEN GOEDE WANDELKAART MEE! [En mail ons](#) als je onjuistheden tegenkomt.

2012-2020© superfamilie.nl | Het is toegestaan deze PDF routebeschrijving af te drukken of te downloaden naar een lokale harde schijf voor enkel persoonlijk en non-commercieel gebruik. | Voor meer informatie zie: [Auteursrecht & Disclaimer](#) |